

Osobnost JUDr. J. Kocmana je nejen spjata s existencí brněnské Zbrojovky ve Velfíkově ulici v bývalé Praze XIX, ale jeho protifašistická činnost přesahuje rámec obvodu. Byl jedním z předních a aktivních účastníků odboje proti okupantům. Náležel mezi vlasteneckou část buržoazie, která se nesmířila s nacistickou nadvládou. Všechny své síly a schopnosti dal za okupace ve prospěch svobodného života, ve prospěch obnovy Československé republiky.

Narodil se v chudé rodině 19.1.1911 v Předíně na Moravě. Zanedlouho nato se s rodiči odstěhoval do Přerova, neboť dům Kocmanových byl prodán v dražbě. Jeho otec potom působil /za 1 korunu platu denně/ jako opatrovník v přerovském chudobinci a proto byl J. Kocman považován za přerovského rodáka. V Přerově trávil své dětství a jinošství.

Po vystudování přerovského gymnázia /1910/ studoval na právnické fakultě ve Vídni. Do Vídně bylo z Přerova totiž blíž než do Prahy a zde také mohl J. Kocman bydlet u příbuzných. Na právnické fakultě získal sice absolutorium, ale nesložil závěrečné zkoušky, neboť nastala I. světová válka. Byl povolán do rakouské armády a poslán na ruskou frontu. Dne 13.6.1915 se však nechal zajmout a byl přidělen do pracovního oddílu. Posléze se přihlásil do České družiny a účastnil se bojů u Zborova. Vstoupil do legií.

J. Kocman byl sociální demokrat. Krátkou dobu působil také jako písař v kanceláři Rudé armády a na vlastní útraty se dostal přes Polsko domů. Ačkoliv byl v legiích, intervenčních bojů proti sovětské republice se nezúčastnil. Do vlasti se vrátil 14.1.1919.

Od října 1919 do července 1925 pracoval na ministerstvu národní obrany, a to nejprve jako právní referent a potom jako pragmatičtější úředník. V té době dokončil také studia na Karlově univerzitě a získal akademický titul.

Od 1.8.1925 až do zatčení gestapem v roce 1939 byl zaměstnán v brněnské Zbrojovce, a to nejprve jako úředník a od roku 1928 jako generální tajemník. V roce 1932 byl pověřen výstavbou závodů Česko-

slovenské zbrojovky na Slovensku. V podstatě od roku 1932 do května roku 1935 se dr. J. Kocman pohyboval neustále mezi Bratislavou, Povážskou Bystricí, Brnem a Prahou, neboť vedle funkce administrativního ředitele v brněnské centrále byl odpovědný za přemístění muničky v Bratislavě a za výstavbu závodů v Povážské Bystrici. Od května 1935 pracoval již výhradně v brněnské centrále Zbrojovky. Po převedení brněnské centrály do Prahy byl 1.4.1939 přeložen do Prahy, kam se za ním v létě toho roku přestěhovala jeho rodina. Brněnská centrála byla umístěna ve Velflíkové ulici nedaleko Podbáby. Dr. J. Kocman bydlel ve Střešovicích, Pod vyhlídkou 13.

Jeho hlavní zálibou byly přírodní a technické vědy a získané technické vědomosti chtěl uplatňovat jako vynálezce. Spolu s bratrem Cyrilem připravil kamna na uhlí se zvláštním systémem spalování, což vedlo k dokonalému využití paliva. Dále pak J. Kocman připravoval vynález rotačního parního kotle a navrhl princip rotačního výbušného motoru. Měl rád tělesný pohyb a zároveň byl velmi skromný a střídmý. Alkoholu se vyhýbal a žil velice spořádaně.

Jeho protifašistická činnost začala bezprostředně dnem okupace. Nacisty považoval za vetřelce a podle toho také jednal. Dr. J. Kocman byl součástí trojúhelníku vedení brněnské Zbrojovky, a to ještě s ing. dr. E. Outratou a ing. K. Stallerem. Všichni tři byli v různé formě zapojeni do odboje proti okupantům. Zatímco ing. E. Outrata se významně podílel v zahraničním pařížském a londýnském odboji /po druhé světové válce se podílel na formování ekonomické politiky KSČ/, ing. K. Staller byl zapojen v domácím odbojovém hnutí /Obrana národa, Rada tří/. Podobně se zapojil do odboje i dr. K. Kocman. Technický úsek Zbrojovky byl svěřen ing. K. Stallerovi, obchodní úsek dr. ing. E. Outratovi a úsek správy dr. J. Kocmanovi. Generálním ředitelem byl ing. dr. E. Outrata, který tuto funkci převzal po ing. St. Míhalovi, jenž byl pod ochranou agrární strany.

Vedení Zbrojovky Outrata - Kocman - Staller spočívalo v tomto trojúhelníku, přičemž jediný J. Kocman byl zastáncem idejí sociálně demokratické strany. Ing. E. Outrata sympatizoval v té době s národními socialisty. Mezi technickými novinkami Zbrojovky se uplatnila činorodě tzv. tolerační soustava, která znamenala požadovanou výměnnost součástí pušek a jiných zbraní, dále technicky dobrá řešení některých

zbraní /kupř. lehkého kulometu Bren a těžkého kulometu Besa, jež se staly díky ing. E. Outratovi účinnou zbraní britské armády v bojích proti Němcům/.

V létě 1939 byl ing. E. Outrata v Londýně na služební cestě s manželkou, doprovázel ho německý treuhänder Zbrojovky baron von Lüdingshausen. V té době také E. Outrata oznámil telefonicky dr. J. Kocmanovi, že se nevrátí zpět do okupované země. Rozhovor Outrata - Kocman se stal dr. J. Kocmanovi zřejmě díky baronu von Lüdingshausenu osudný, neboť Lüdingshausen se vrátil z Londýna sám a nechal ho sledovat. Zároveň mu přitížily dokumenty, které nacisté našli po dobytí Krakova na československém konzulátě.

Dr. J. Kocman byl zapojen především v Obraně národa, neboť ze strany vojáků byl zájem především o zbraně. Dále pak přes ing. dr. Jar. Fukátka byl napojen na PVVZ. Byl jedním z těch ilegálních pracovníků, kteří po stránce finanční zajišťovali přes gen. Spěváčka činnost vojenského odboje. Podle poválečného zjištění věnoval dr. J. Kocman prostřednictvím Zbrojovky 2,300.000 korun a sám dal na odboj 50.000 K. Tuto skutečnost zjistili také nacisté, když zabavili písemné dokumenty Obrany národa.

Dne 20.10.1939 byl J. Kocman zatčen v dejvickém bytě. Gestapem byla provedena prohlídka jeho kanceláří jak ve Velflíkové ulici, tak na tehdejší Belcrediho třídě /dnes třída Obránců míru/ 20. Současně zatkl gestapo dr. ing. Jar. Fukátka, tehdejšího vedoucího kontrolního úřadu na generálním ředitelství Zbrojovky a jiné činitele. Zbrojovka totiž financovala před 1.9.1939 postavení zbrojařské továrny v anglickém Newcastlu z finančních prostředků, které měla v této zemi uložené, dále pak zbrojní továrnu v Haidabaratu /Indie/.

Zatčením dr. J. Kocmana nastala jeho strastiplná pouť, spojená s nekonečnými výslechy a mučením. Po zatčení byl dopraven do Pečkova paláce, odtud na Pankrác a v říjnu 1939 ještě na Špilberk. Počátkem roku 1940 byl již vězněn v brněnských Sušilových kolejích. Odtud byl převezen do Schweidnitz a potom do Vratislavi. Na přímluvu gen. A. Eliáše, jeho přítele v odbojovém hnutí, u říšského protektora byl 3.9.1941 převezen do Mírova. Zanedlouho nato byl však gen. A. Eliáš zatčen sám. V červnu 1942 byl J. Kocman dopraven do Berlína - Plöt-

zensee, kde byl 1.7.1942 odsouzen k trestu smrti. Po tříměsíční lhůtě byl 26.9.1942 popraven stětím v Berlíně - Charlottenburgu. Dne 27.9.1942 oznámil protektorátní tisk: "Dále odsoudil lidový soud 51 letého Josefa Kocmana pro přípravu velezrady k smrti. Odsouzený byl popraven 26. září. Kocman vyvíjel velezrádnou činnost proti říši a řádu, zavedenému v Čechách a na Moravě."

Když byl v roce 1939 J. Kocman zatčen vážil 80 kg. Před popravou měl však 45 kg. V cele smrti byl spoutaný na rukou i nohou. Ve vězení zažil mnohá příkoří a větší část byl v samovazbě. Měl hlad a v dopise domů prosil o chléb: "Jestliže budete moci, pošlete mi chléb /ale jen chléb/, totéž bude moci později udělat strýc Cyril." Poslaný chléb byl jeho manželce vrácen.

V nacistickém vězení si zachoval vlasteneckou hrdost. Nepropadl zoufalství. Stále - až do poslední chvíle - věřil, že jednal správně a tato víra ho také mravně posilovala v nejtěžších chvílích.

V dopise před popravou napsal 25.9.1942 své rodině: "Moji drazí, loučím se s Vámi, zítra o 5 hod. 12 min. nebude mne již mezi živými. Umírám klidný, nejsem si vědom žádné viny, která by mne zneklidňovala. Konal jsem svoji povinnost člověka a Čecha . . . Nejkrásněji prožitý život je život v práci, cílevědomé a plné . . . Nebuďte smutní, bavte se slušně se slušnými lidmi, vyhledávejte společnost dobrou a volte si dobré společníky pro život. . . Umírám klidný se vzpomínkami na Vás všechny a na práci, kterou jsem konal a která snad přinese ovoce."

Po válce byl dr. J. Kocman vyznamenán in memoriam Československým válečným křížem 1939. Svou statečnou odbojovou činností se zapsal mezi vlastence, kteří dali svůj život pro obnovu nové Československé republiky.

J. Charvát

L i t e r a t u r a a p r a m e n y :

J. Charvát, Memoriál JUDr. J. Kocmana, HDK OV ČSPB Praha 6
Osobní archiv